

OOST EN WEST

Officieel Orgaan der Koninklijke Vereeniging „Oost en West“
Uitgave Schefferdrukkerij, Dordrecht, Wijnstraat 47, Tel. 5700

ADRES DER REDACTIE:

Dr Kuypersstraat 5, Den Haag;
tel. redactie: 115936; giro 14574

CONTRIBUTIE:

Leden: minimum f 5.— per jaar
Donateurs: minimum f 10.— p. j.

De goede wil en de kwade kansen

De goede wil, om tot een vergelijk te komen, dat Nederland en Indië als gelijken tot elkander brengt, is in Nederland in de ruimste mate aanwezig. Alle verschillen van meening ten spijt, staat dit vast — het Nederlandsche voorstel is formeel en officieel ter tafel gebracht en het ligt daar als een duurzaam getuigenis.

De goede wil, om snel een einde te maken aan den heilloozen strijd, die in verschillende deelen van Indië gevoerd wordt, is stellig ook daar bij een zeer groot deel der bevolking aanwezig. Zeker is dit het geval op de talloze eilanden, waar de Nederlanders bij hun terugkeer hartelijk begroet zijn. Maar ook op Java blijkt overal, waar maar even het felle extremisme werd beteugeld, de Inheemsche bevolking niets liever te willen, dan samen met ons weer aan het werk te gaan.

Deze goede wil breekt ook in het buitenland in vele kringen door talloze misverstanden heen — den laatsten tijd blijkt men zoowel in Engeland, als in Amerika en in Australië zich er rekenschap van te geven, dat de uitermate ruime tegemoetkoming aan nationale aspiraties in het Nederlandsche voorstel een bewijs te meer is voor de stelling, dat de toekomst van Indië alleen door samenwerking van Indonesiërs en Nederlanders veilig is te stellen. Men moet dan vragen:

Wat zijn de kwade krachten, die thans nog zoo vele kwade kansen scheppen, dat het redelijke vergelijk — hoezeer onvermijdelijk — nog geenszins verzekerd is? Wat is dan de booze macht, die de Nederlanders en de Indonesiërs op Java en elders gescheiden houdt?

Allereerst zijn dit de machten, die door de Japanners als even zoo vele booze geesten opgeroepen zijn. De haatpropaganda van Japan heeft vooral in de jeugd diepen wortel geschoten. Er loopen op Java tienduizenden jonge menschen rond, van twaalf tot twintig jaar, die zich overgaven aan de roes van felle, benevelende propaganda. Zij weten niets beters, zij kennen niets anders, niets dan de kreet „Merdeka“!

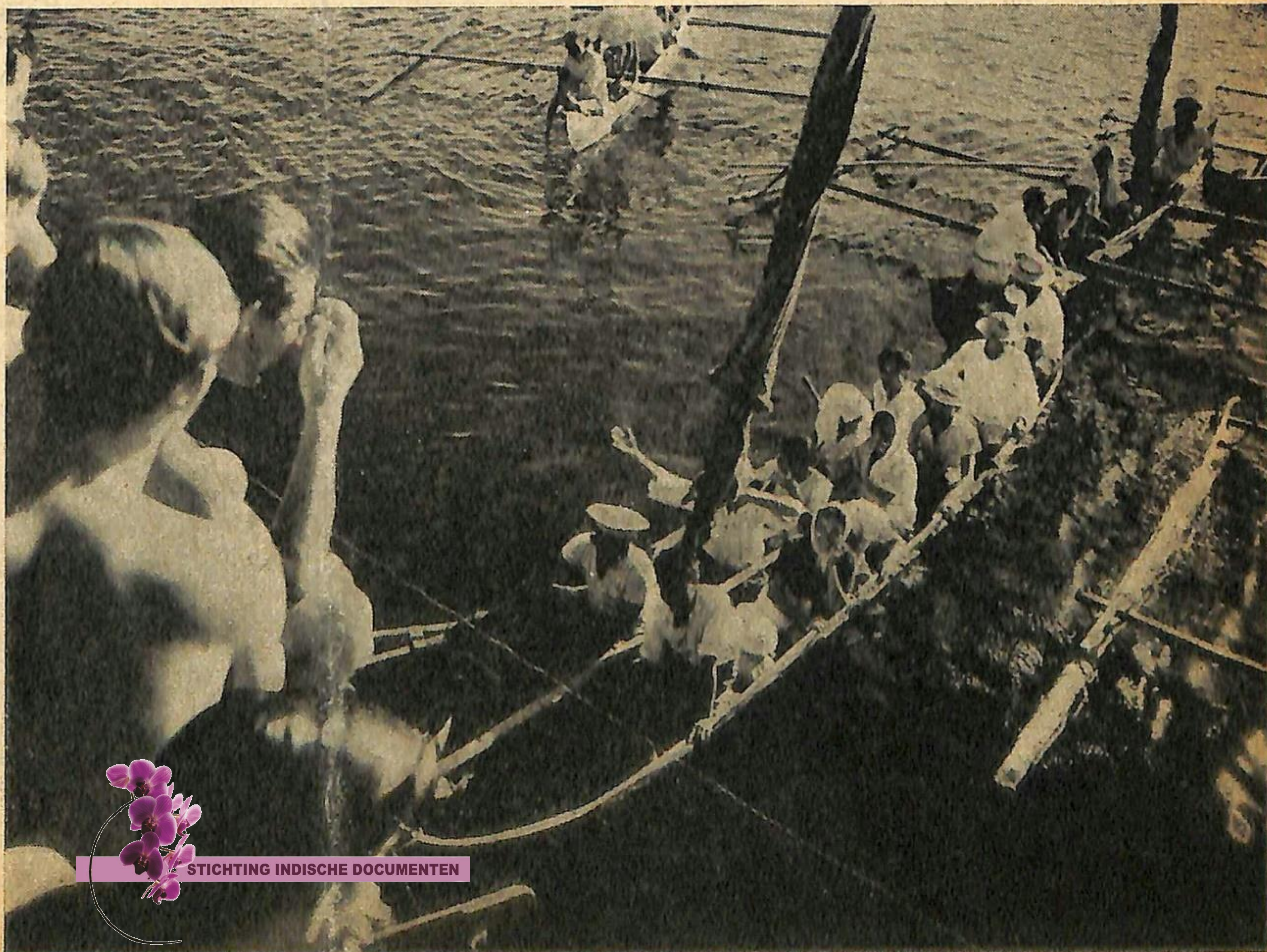
Voorts zijn er natuurlijk de ongere elementen, die hun kans schoon zagen: de gewone rampokkers, de dieven, de plunders, die zich in de ordelooze toestanden een paradijs geopend zagen — men kon straffeloos de huizen leeghalen, en als er toevallig nog bewoners waren, kon men die ook straffeloos mishandelen. Er zijn tenslotte de in aantal kleinere groepen, die in hun verblind eveneens hun heil blijven zoeken in opruien, onrust stoken en in het prediken van virulent-extreme denkbeelden.

Maar er is meer. Met deze opsomming van groepen, die instinctief vijandig staan tegenover elke vreedzame regeling, is men er niet. Er wordt met name op Java ook een zeer felle communistische agitatie gevoerd, onder leiding van zeer ervaren en zorgvuldig opgeleide communisten als Tan Malakka en anderen. Er was, in de wanorde en anarchie in het binnenland, voor deze actie weinig

weerstand te overwinnen. Drie-en-een-half jaar Japansche bezetting, en het fatale vacuum, dat daarop volgde, hebben een deel der bevolking dermate ontredderd, geestelijk en materieel, dat zij een weerlooze prooi vormt voor elke propaganda; en dan winnen die leuzen, welke het verleidelijkst zijn en het gemakkelijkst te begrijpen. Zooals in Atjeh een extreem nationalisme zich door terreur oppermachtig wist te maken, zoo vormt op Java deze hier en daar sterk om zich heen grijpende communistische agitatie een zeer storend element.

Zietdaar — de zeer kwade kansen. Het blijft vooralsnog een open vraag, of het „kabinet-Sjahrir“ met zijn verbrede basis zich, ten eerste, sterk genoeg zal toonen om die weerstanden te overwinnen en, ten tweede, of het over genoegzaam gezag zal beschikken om later beslissingen te doen uitvoeren. Het blijft eveneens een vraag, op welke wijze besluiten, op Java genomen en op Java-, hoogstens nog Sumatra-verhoudingen gebaseerd, geldend gemaakt zullen worden voor de overige deelen van Indië. Daar staat men van haat en vervreemding ver. Daar heeft men, met uitzondering van enkele deelen van Celebes — waar van Java uit niet voor juiste leiding gezorgd is — de aanwezigheid der Nederlanders met vreugde en instemming begroet. Zal dit zoo blijven? Er zijn helaas teekenen, die er op wijzen, dat men van Nederlandsche zijde, van Batavia uit, niet alle voortvarendheid betracht om te zorgen, dat althans die groote rood-wit-blauwe plekken op de Indische kaart niet... verkleuren. Hoe dit zij, men voelt niettemin beslissende gebeurtenissen naderen. De algemeene verademing, die overal in West-Java volgde op het ordeherstel, is ook den Engelschen niet ontgaan. Ook zij willen: tot zaken komen. Ons zijn zij meer dan zaken, meer dan belangen. Ons gaan zij ter harte. Wie Indië lief heeft, wie Indië zijn eigen land noemt zoo goed als Nederland, die weet, dat de komende weken voor Indië deze beslissing zullen brengen: redding, of ondergang. Redding door samenwerking, of ondergang door chaos, haat en strijd.

Daar werden wij vroolijk begroet!
In allerlei vaartuigen komt de bevolking van Namlea op Boeroe naar het eerste schip uit de vrije wereld

P. KOK & Co.

Anna Paulownastraat no. 18
Den Haag, telef. 333870-1-2

verrichten

Alle Bankzaken

Safe inrichting - Assurantiën

Ant. A. Lohman

Juwelier - Horloger

Kalverstraat 138
Amsterdam-C.

Uw horloge-reparatie

kunnen wij weer uitvoeren

Van Schalkwijk & Co.

Commissionnaires in Effecten

*Behandelen gaarne
al Uwe Effecten-zaken*

's-Gravenhage, Javastraat 96
Tel. 111810* (3 lijnen) Postgiro no. 47826
Telegramadres: SCHALKEF

Hotel Pomona

(met Vegetarisch Restaurant)

Molenstraat 53, Telef. 116067*
DEN HAAG

Stelt U belang in de verschijning van een Encyclopaedie, volgens een geheel nieuw systeem, waarbij vele bezwaren, die tegen de van oudsher bekende encyclopaedie bestaan zijn opgeheven? Zoo ja, vraagt dan toezending, bij verschijning, van een prospectus betreffende de E.N.S.I.E.

Boekhandel P. v. Ketel

G. J. VAN DRIMMELEN, L. v. Meerdervoort 198b
's-Gravenhage. Telefoon 330481.

U gaat naar Indië?

Dan een

Wereld-Ongevallen-Polis

van „De Zeven Provinciën”

Ongeacht waar U zich ter wereld bevindt, of U reist per SCHIP of per VLIEGTUIG, „De Zeven Provinciën Wereldpolis” is steeds geldig, met inbegrip van het Molestrisico.

Uw Makelaar
verschafft U
gaarne
inlichtingen

Vandaag een cliënt
Morgen een vriend.

Assurantie-
Maatschappij

„De
Zeven
Provinciën”
n.v.

Javastraat 1a
's-Gravenhage

HOYNG

Het beste
en oudste magazijn
voor

GESCHENKEN

G. J. R. VAN DER GAAG & ZN

Groenmarkt 27, Den Haag
Telefoon No. 112512

Drogerijen - Chemicaliën

Depôt der meest bekende
Binnen- en buitenlandse Spécialité's

STEMPELS GRAVEERWERK
RUBBER
KOPEREN
STALEN
WARTNA
MOLEN
STRAAT 30 DEN HAAG
TEL. 114720
NAAM-EN INSTRUCTIEPLATEN-TRANSFERS

DE TOESTAND BUITEN JAVA

Telegrafisch overzicht
van de positie tot 9 Maart.

Buiten Java — daar ligt het geweldige Indië van de duizenden eilanden. Daar liggen ook de gebieden, waar wij nog thuis zijn, wijl men er den Nederlander nog als vriend ziet.

Dat geldt niet voor Sumatra en voor bepaalde deelen van Celebes; maar het geldt voor de Molukken, voor Borneo, voor de Kleine Soenda-eilanden, voor Flores en Timor en heel de Grootte Oost.

Maar elders.... Hieronder een overzicht van de positie, zooals die op 9 Maart was.

In gematigde nationalistische kringen ter *Sumatra's Oostkust* is men de Nederlandsche voorstellen in het algemeen gunstig gezind. Men is echter met zorg vervuld, door de steeds aangroeiende activiteit der extremisten. Zij schijnt haar centrum te hebben in Taroetoeng, een plaats in de Hooglanden, waar *Japansche instructeurs voortgaan met het trainen van extremistische elementen, die zij van de noodige wapenen voorzien.*

Uit *Atjeh* komen berichten binnen, die erop wijzen, dat daar chaotische toestanden heerschen. Tal van groepen fanatieke Atjehers zijn heftig gekant tegen de Nederlandsche voorstellen; plaatselijke hoofden, van wie bekend was, dat zij gematigd waren of die daarvan verdacht werden, zijn vermoord. De Atjehsche extremisten zijn, volgens deze berichten, vervuld van religieus fanatisme. Alom op Noord-Sumatra heerschen wanhopige toestanden op voedselgebied. Plunderaars beletten het zaaien en oogsten van veldgewassen. Medan is het centrum van inheemsche vluchtelingen, die er komen in de ijdele hoop op voedsel en kleeren. In het tabaksgebied van Deli is 75% der Javaansche werkkrachten een prooi van den honger. Van de plantages zelf weet men weinig; de experts mogen het beschermde gebied nog niet verlaten voor een onderzoek. Veel ondernemingen worden „beheerd“ door Indonesische klerken en arbeiders, die zichzelf „directeur“ hebben gemaakt. De nieuwe directie bepaalt zich veelal tot het zwart verkoopen van aanwezige voorraden, die vaak met prauwen naar Malakka gaan.

Van *Centraal Celebes* zijn berichten over botsingen van patrouilles met bandieten. In *Paloppo* zijn dezer dagen onlusten uitgebroken en ook ten Westen van *Masamba* in het bergland. Vijf bruggen zijn er vernield; patrouilles ontmoetten benden pemoeda's. Uit *Zuid-West Celebes* worden ook concentraties van gewapende extremisten gemeld; de bevolking verlaat in panischen angst dit gebied.

Gorontalo, waar de extremisten slechts een kleine minderheid vormen, is rustig gebleven. De Menadoneesche troepen aldaar hebben van hun bevelhebbers volledige voorlichting

ontvangen omtrent het gebeurde te Menado; allerlei bijzonderheden hebben echter aangetoond, dat de stemming ten aanzien van de Nederlanders hartelijk is. Tusschen de bemanning van de „Piet Hein“ en een elftal uit de bevolking van Gorontalo is een voetbalmatch gespeeld; de bevolking mocht aan boord komen en er inkoopen doen in de cantine.

Tenslotte moet nog de instelling van een voorloopigen bestuursraad voor Zuid-Celebes vermeld worden; van officieele zijde noemt men dit „een eerste stap in de richting van zelfbestuur in de buitengewesten“.

Goed nieuws is uit *Bali* gekomen. De invloed der extremisten beperkte zich tot sommige punten; in het algemeen is de bevolking de Nederlanders vriendschappelijk gezind gebleven.

Het burgerlijk bestuur van Bali is nu aan 27 leden van de AMACAB (Allied military administration, civil affairs branch) toevertrouwd. De situatie wekt goede verwachtingen, zoowel in politiek opzicht als op het stuk van voedselvoorziening en gezondheidszorg. Alom heerscht rust en orde, al hebben eenige radja's om steun van Nederlandsche troepen verzocht, omdat zij zich nog niet geheel onbedreigd voelen.

Fientje... een episode

Een Nederlandsche onderzeeër bracht in November 1944 een Japansche kustvaarder tot zinken in de Javazee. Men wilde natuurlijk de opvarenden redden. Tijdens de reddingspogingen, zoo vertelt luit. ter zee Kiepe, zagen wij plotseling een Indonesisch meisje in het water met den dood worstelen. Zij was niet gewond, maar uitgeput en zeer schichtig.

Toen wij haar veilig aan boord hadden was het probleem, hoe haar onder te brengen in de enge ruimte van een duikboot. En hoe haar te kleeden. Met een broek en een hemd was de zaak opgelost. De mannen gedroegen zich erg netjes en deden alles om het meisje over de moeilijkheden heen te helpen. Wanneer zij zich van het eene compartiment naar het andere begaf, werden de jongelui hiervan even telefonisch op de hoogte gesteld.

Ondanks de nauwe ruimte voelde de jongedame, afkomstig van Menado, zich spoedig geheel thuis. Zij werd een lid der bemanning, zonder meer. Gij vraagt me hoe ze heet? Dat weet ik niet precies. Niemand van ons wist dat. Wij noemden haar Fientje.

Fientje werd in Fremantle aan wal gezet. En thans is zij verpleegster in Brisbane. En men kan deze episode, die vertelt van de volkomen *natuurlijke* hartelijkheid, die dadelijk de verhouding kenmerkte tusschen die Hollandsche zeelui en dat vreemde meisje uit Indonesië, toch veilig als een symbool zien.

Late bekeering...

Mr. J. A. Turner en Mr. J. J. Healy, twee Labour-parlementsleden uit Australië, waarvan laatstgenoemde denzelfden naam draagt als de elders in dit nummer vermelde vakbewegingsman in Brisbane, hebben Indië bezocht. Zij hebben rondgekeken, en hoort nu, wat zij eensklaps verklaren:

„De nationalistische leiders zijn als collaborateurs te beschouwen. Wanneer aan deze menschen gezag wordt gegeven, dan is dit voor de Japanners een stimulans om deze welhaast aan Australië grenzende gebieden binnen te dringen. Wij zijn diep bekommerd over het feit, dat een slecht ingelichte minderheid de betrekkingen tusschen Australië en het belangrijke nabuurland in nadeeligen zin hebben kunnen beïnvloeden. De onafhankelijkheid van de Indonesiërs is niet alleen onmogelijk, maar bovendien zeer gevaarlijk voor Australië“.

Men moet zich over bekeeringen verheugen. Meer verheugd zouden wij zijn, indien deze bekentenissen van Labourleiders *metterdaad* zouden leiden tot het prijsgeven van de ergerlijke houding van de Australische havenarbeiders en van de even ergerlijke berusting daarin van de Australische regeering.

Als zwarte schimmen staan de palen van de verbrande pier op Ambon.

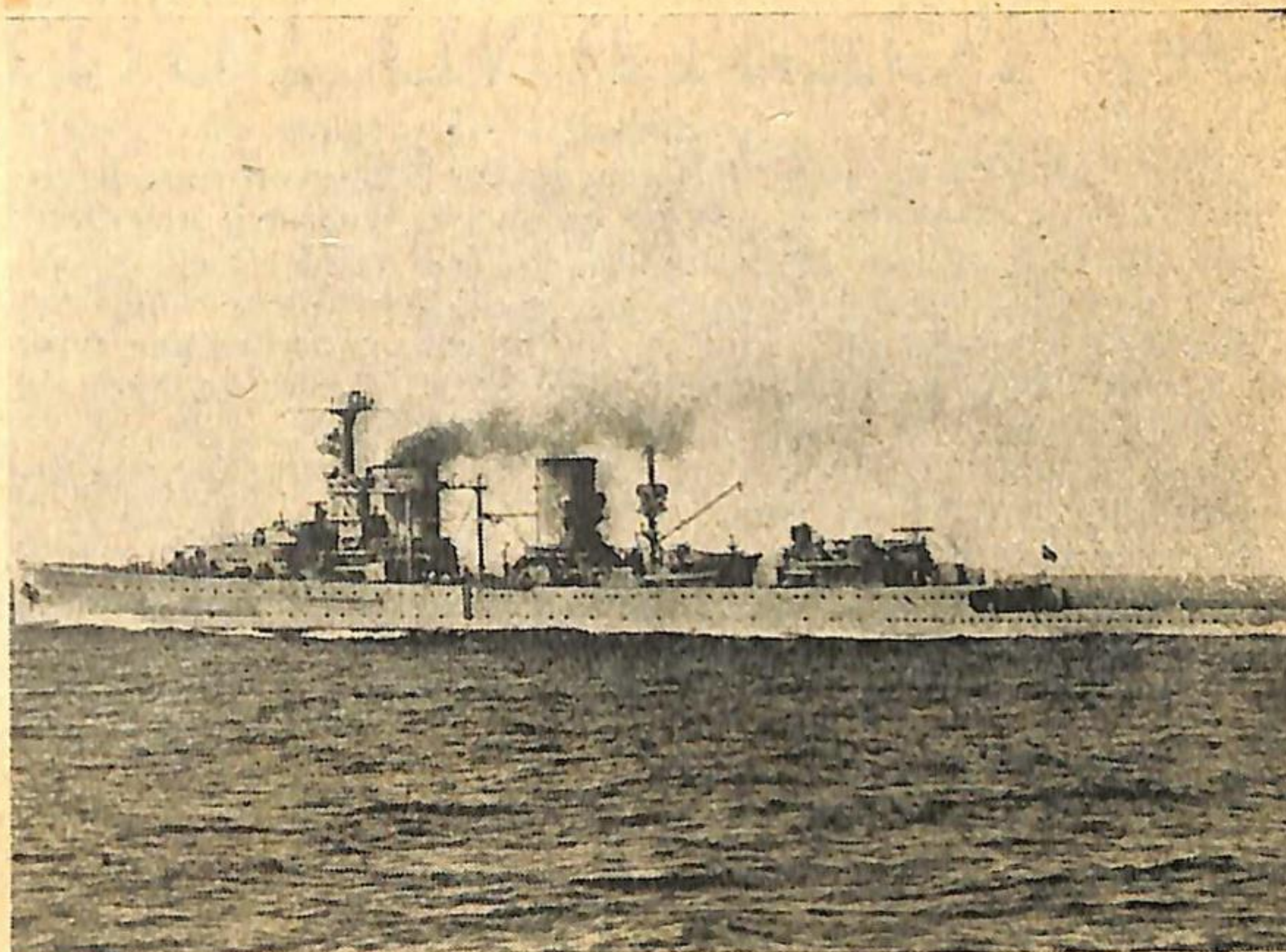
DE SLAG

IN DE JAVA-ZEE

De herdenking van den slag in de Java Zee vormde een opbeurend, hoopgevend lichtpunt in een donkeren tijd.

Onze zeeheld Doorman en de zijnen werden herdacht van kansel en tribune, in kerken en concertzalen en in vrijwel alle kranten. Er was een groote rede van admiraal Hellfrich; er was een treffend woord van den minister-president, prof. Schermerhorn. En in de steden woei van vele gebouwen, doch ook van vele woonhuizen, de vlag half-stok, tot zij om twaalf uur weer geheschen werd.

Ook dat was een symbool — dat weder hijschen van de vlag. Het was goed en moedgevend, deze herdenking, zoo algemeen en in zoozeer verscheiden kringen. Dit feit zelf, dat ieder Nederlander dien dag wist, dat vier jaar tevoren Doorman en zijn mannen hun leven gaven — voor Indië, ook voor Nederland! — is al van beteekenis. Zij zijn dan niet vergeefs gevallen; het offer van onze vloot en van het leven dier talloze marinemannen werd niet vergeefs gebracht. Dan niet, wanneer uit deze herdenking metterdaad het inzicht groeit, dat er iets anders in Indië te verdedigen viel en valt, dan „belangen”. Als men daaruit maar leert beseffen, dat het bij Doorman's verdediging van Java en bij de nog komende bevrijding van Java om dat andere gaat. Om het *recht* eener ontwikkeling,

De kruiser „Java”

die den Nederlander en den Chinees hun plaats geeft naast de Indonesiërs in het Indië, *dat ook hun land is*; om de *plicht* van een ieder om dwars door alle leugens en onwil en misleiding heen te blijven werken voor dat Indische Indië, voor dat Indië waar Nederlanders even natuurlijk thuishooren, even geworteld en gevestigd zijn, als welk ander volk ook; en voor de *roeping*, die daarbij is te vervullen.

Daarvoor gingen Doorman en de zijnen met de „Java” onder.

Met een Engelsch convooi naar Bandoeng

door
Maj. Dr. C. SCHOUTEN

Op 6 Februari om 8 uur 's morgens vertrokken wij, d.w.z. ongeveer 50 vrachtauto's, van Meester Cornelis. Hoe verschillend was het beeld langs den weg naar Buitenzorg toen ik op 23 November voor het eerst daarheen ging!

Toen was er geen huis, waar aan de deurpost niet het rood-wit geplakt was; van alle vlaggestokken woei de rood-witte vlag, elke dogcart was ermee getooid; elke voorbijganger droeg het speldje. Nu... ziet men het rood-wit vrijwel niet meer. Op een afstand van 66 km mag een aantal van twee heele vlaggetjes geen naam hebben. Er was gelegenheid genoeg, dragers der kleuren te ontdekken, zoo zij er geweest waren, want wij deden 3 uur 40 minuten over deze 66 km.

Te Buitenzorg anderhalf uur onthoud voor het opstellen van het convooi aan de Zuidkant der stad. Gurkha's maken vuurtjes, koken pap, bakken pannekoeken. Ik loop langs het convooi, dat 230 wagens sterk is. Er zijn vier tanks, eenige generator-wagens, wagens met draadloze enz. De leiding heeft een Engelsch overste, bij wien ik mij meldde. „Well, you are again looking for danger”, zegt hij, mij herkenkend van Semarang, waar ik 21 October met hem had gegeten onder hetzelfde dak, waar de leider der extremisten Wongsonegoro woonde, tegen wien hij oorlog voerde.

Onder de 2500 manschappen van het convooi was ik de eenige niet-Britsche onderdaan.

Eindelijk, zeer langzaam, gingen wij verder. Boven cirkelen voortdurend Thunderbolts. Onze snelheid werd bepaald door die van de langzaamste tank en dat was 11 km per uur. De Thunderbolts met hun 440 uur-km leggen den weg naar Bandoeng dus veertig keer af, tegen wij één keer.

Te Buitenzorg verschenen weer rood-witte vlaggen, doch er werd vriendelijk gegroet, kinderen juichten, bij halteplaatsen werd graag en beleefd verkocht. Hoe dicht is deze streek bevolkt! In de rubberbosschen langs den weg was niet gekapt, alleen niet onderhouden.

Tegen zessen reden wij Soekaboemi binnen. De bevolking was te hoop geloopt en keek zwijgend toe. In een gesloten colonne van zeker een half uur lang, reden wij het erf van het eens beroemde Hotel Selabatoe op.

Het hotel was geheel verlaten; de meubelen waren ongerept; servies- en glaswerk, tafel- en linnengoed en elektrische lampen

ontbraken geheel. Dit hinderde de Engelschen niet; even na aankomst is het hotel in stralend licht gehuld en een paar uur later wordt een uitstekend diner opgediend. Een goede stemming aan tafel, al kwam het zilver van de Borsumij, de borden van een hotel in Ambarawa. De Britsch-Indiërs hadden andere zalen; op het voorerf staat een hunner schildwacht naast de vlaggestok met rood-witte vlag...

Voor het diner, in het schemerdonker, had ik een paar Indonesische schilders bezocht, rood-wit maar vriendelijk; een Chinees, met wien ik een praatje maakte, vroeg mij op bezoek maar pas na negen uur, als alles in diepe rust zou zijn. Toen ik inderdaad bij hem kwam bleek zijn vrees gegrond op het feit, dat de Chineezzen zich voortdurend bedreigd gevoelen.

Stil deed Soekaboemi ons den volgenden dag uitgeleide. Maar buiten was de bevolking weer vroolijk en vriendelijk en viel zelfs van rood-wit niets meer te bespeuren. Hoe vaak ben ik op een van de ontelbare halten alleen de kampongs ingegaan, waar kwaadgezinden mij geruischloos hadden kunnen afmaken. Integendeel, zij plukten klappers en andere vruchten en weigerden er iets voor aan te nemen. In Tjiandjoer leek de Chineesche bevolking bepaald opgeruimd bij het zien van het groote convooi.

De streek van Tjiandjoer naar Padalarang is dun bevolkt. Er viel politiek niets te beleven.

Des te sterker viel de verandering na Padalarang op. Daar voor het eerst sinds 120 km zagen wij de beruchte Pemoeda's in uniform, oefenend met geweren en bamboestokken, marcheerend en op wacht. Dat bleef zoo tot Bandoeng toe.

De terugreis per Dakota den volgenden morgen kostte, na een heenreis van 40 uren, slechts 25 minuten.

In het begin maakte ik een vergelijking tusschen het nu en den toestand van 2½ maand eerder. Tenslotte nog een vergelijking:

Op 8 December '45 vertrok voor het eerst een convooi van 210 autos naar Bandoeng, dat vier dagen over de tocht deed, verscheidene barricades moest opruimen en te Tjibadak in een hinderlaag viel, waarbij 21 doden vielen en 61 militairen werden gewond. Op deze reis van twee maanden later behoefde geen hinderpaal te worden weggeruimd en geen schot te worden gelost.

Zouden wij ook hier over het ergste heen zijn?

De klok sloeg en een haan kraaide...

Een brief uit Bandoeng van medio Februari.

Wij hebben op Tjoemboeloet gewoond, een villawijk boven Bandoeng, waar we heerlijk woonden. Een goed huis, prachtomgeving, en bedienden. De bevolking was heel rustig en ons goed gezind. De kepala kampong kwam iederen dag een praatje maken; wij deelden wat mee van ons eten, speelden zoo'n beetje polikliniek en gaven wat van ons armoedje. De menschen uit de kampong groetten ons beleefd.

Het waren ook niet de menschen uit de kampong, die ons aangevallen hebben, maar de extremisten, wier aantal toeneemt als ze zien hoe gemakkelijk het gaat, Wild West te spelen.

Wij hebben gezien, hoe zij in die rustige buurt kwamen en zich heer en meester voelden. Wij zagen al iets aankomen en hadden alle 80 menschen, die in deze buurt woonden, in een groot huis geconcentreerd, met een groote open tuin er om heen. Wij zijn begonnen met het grootste gedeelte, een 50 menschen, naar Bandoeng te verhuizen. Wij hebben hier alles zelf moeten regelen. In Bandoeng vroegen we hulp: kon niet. Of we dan geen wapens konden krijgen, omdat er wel iets zou gebeuren. Kon niet. Ook voor evacuatie voelde men niet.

Enfin, de aanval is gekomen. Wij hadden alles zelf geregeld met de Jappen-posten bij de Niromzender; wij hadden wat wapens, een mitrailleur, zes revolvers, een karabijn. De heele nacht wacht geloopt; de tuin verlicht met schijnwerpers, de mitrailleur op het dak.

Het was alles piekfijn in orde, als ze 's nachts gekomen waren. Maar ze kwamen 's morgens vroeg. Wij verwachtten ze niet meer en waren allen aan onze huiselijke bezigheden.

Het zag er niet grappig uit. Aan de voorkant van het huis werden we onder vuur genomen door een paar mitrailleurs, onder dekking daarvan trokken menschen dichterbij. Aan de achterkant werden we beschoten door kerels, die in het paviljoen zaten, in den tuin en in de boomen. De vrouwen en kinderen, waaronder wij gelukkig niet gerekend werden — de schrijfster is een jonge vrouw — moesten naar boven, de badkamer in. Wij hebben nog getracht ze beneden tegen te houden, maar dat kon natuurlijk niet, met onze revolvers. Wij konden niet op dak meer, bij de mitrailleur. Ik lag beneden in een gangetje bij de garage. Naast me klonk een enthousiast gepaf. Ik dacht, dat het een van onze jongens was en voelde me vreeselijk veilig, maar na een tijdje merkte ik aan het verspillen van munitie, dat het onmogelijk iemand van ons kon zijn, en toen vond ik het daar lang niet zoo leuk meer. Het werd beneden onhoudbaar en we moesten ons terugtrekken op de bovenverdieping.

Dat was niet zoo eenvoudig. Het was een smal, lang-gerekt huis en beide lange kanten stonden onder vuur. Om bij de trap te komen, moest je de heele lengte van dat huis doorkruipen. Als je even je buik van den grond lichtte schoot er prompt een kogel langs je rug. Als een trein rare, wringende lichamen kropen wij door dat huis. Pappie had onder aan de trap postgevat, kreeg een kogel door zijn haren, maar heeft zelf ook zoo'n ventje geraakt.

We hadden geen hoop meer. De Jappenpost had niets van zich laten merken. Bandoeng was te ver weg, telefoneeren onmogelijk. Onze munitie raakte op. We spraken af, alleen nog maar te schieten als ze vlakbij waren en de trap opkwamen. We schatten hun aantal tusschen de 50 en 70 man. Gekke gewaarwording is het, te denken dat je laatste uurtje geslagen heeft. In de verte hoorde je nu en dan het ruischen van de boomen, onze

haan kraaide, op een gegeven moment begon ook de Friesche klok beneden te slaan, zoo afschuwelijk onverstoort.

Je verwacht, dat de natuur en alles en iedereen de adem zal inhouden, bij deze geweldige spanning. Maar het leven gaat door. Over een half uurtje, als alles met ons is afgelopen, zoo dacht ik, ruischen nog die boomen, de haan kraait misschien in de kampongs en de klok houdt niet op met tikken.

Op een gegeven moment hooren we een vliegtuig. Even een onzinnige hoop, maar het geluid sterft weg en we zijn weer verlaten. Toen begon een kerel met de kriegsroep „Siap! Siap!” en overal werd het herhaald. Ik lag naast het bebloede lichaam van het meisje van negentien jaar, dat bij het tweede schot gedood werd, en hoopte dat het bij ons ook zoo vlug zou gebeuren.

Hoe het precies gegaan is, ik weet het niet. Wij hebben het er nog wel eens over, maar komen er niet uit. Dit zijn de feiten:

Op een gegeven moment meldten ze van voor, dat er drie Jappen op het tooneel kwamen. Tot onze schrik werd erbij gezegd, dat ze met een paar Inlanders stonden te praten. Zouden ze gemeene zaak met hen maken? Maar het werd nog vreemder. Overal, uit de sawah en uit de dahliatuin, kwamen Inlanders te voorschijn, die verschillende kanten uitgingen en de drie Jappen sjokten verder de weg af. Toen ze aangeropen werden, keken ze vreeselijk verbaasd, maar eindelijk kwamen ze tegen hun zin boven. Het eerste wat we ze lieten doen, was de drie kinderen, die al dien tijd doodstil in de badkamer geschild hadden van het paviljoen, dat vol extremisten zat, naar ons toe halen. De drie Jappen kwamen van de wacht beneden. Ze hadden schieten gehoord en toen waren ze, na drie uur, eens komen kijken. Nu dreunden ze verder, om Bandoeng te waarschuwen. Wij gevoelden ons nog niet safe. Wel waren de terroristen als door een wonder weggetrokken, maar ze konden ieder oogenblik terugkomen. Als de wind werden de vrouwen en kinderen op onze truck gezet en naar het Niromgebouw gebracht, waar de muren tenminste van beton zijn.

Dienzelfden nacht werd een groote aanval op het Borromeusziekenhuis gedaan. Alles daverde van mortier- en kanonvuur, en de lucht zag rood van de branden. De officieele radio dier dagen: „in Bandoeng is het vrij rustig”.

Later bezochten wij Tjoemboeloet nog eens en vonden alles afgebrand en verwoest....

Tanks en de tram in de oude Tamarindelaan te Batavia.

Het

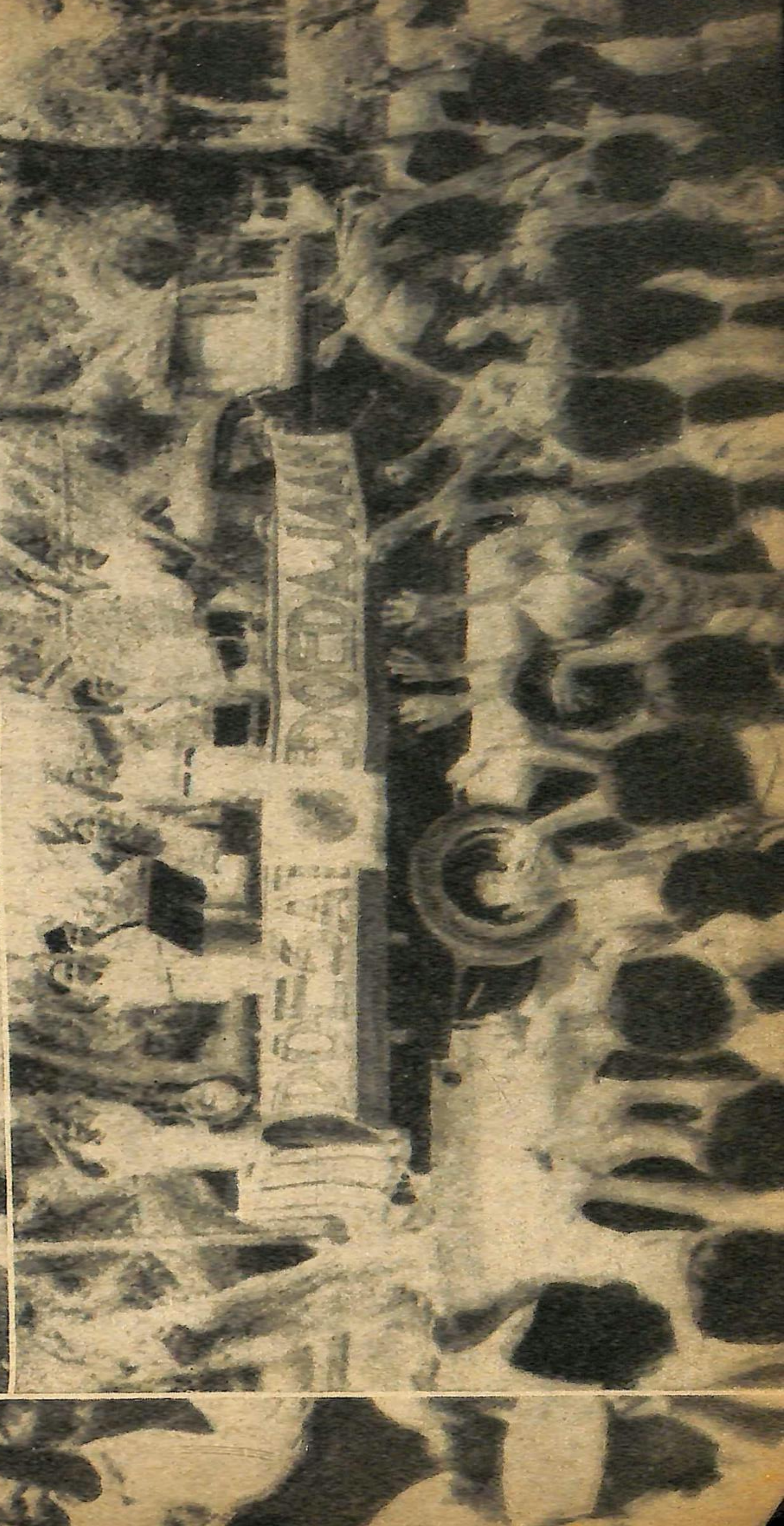
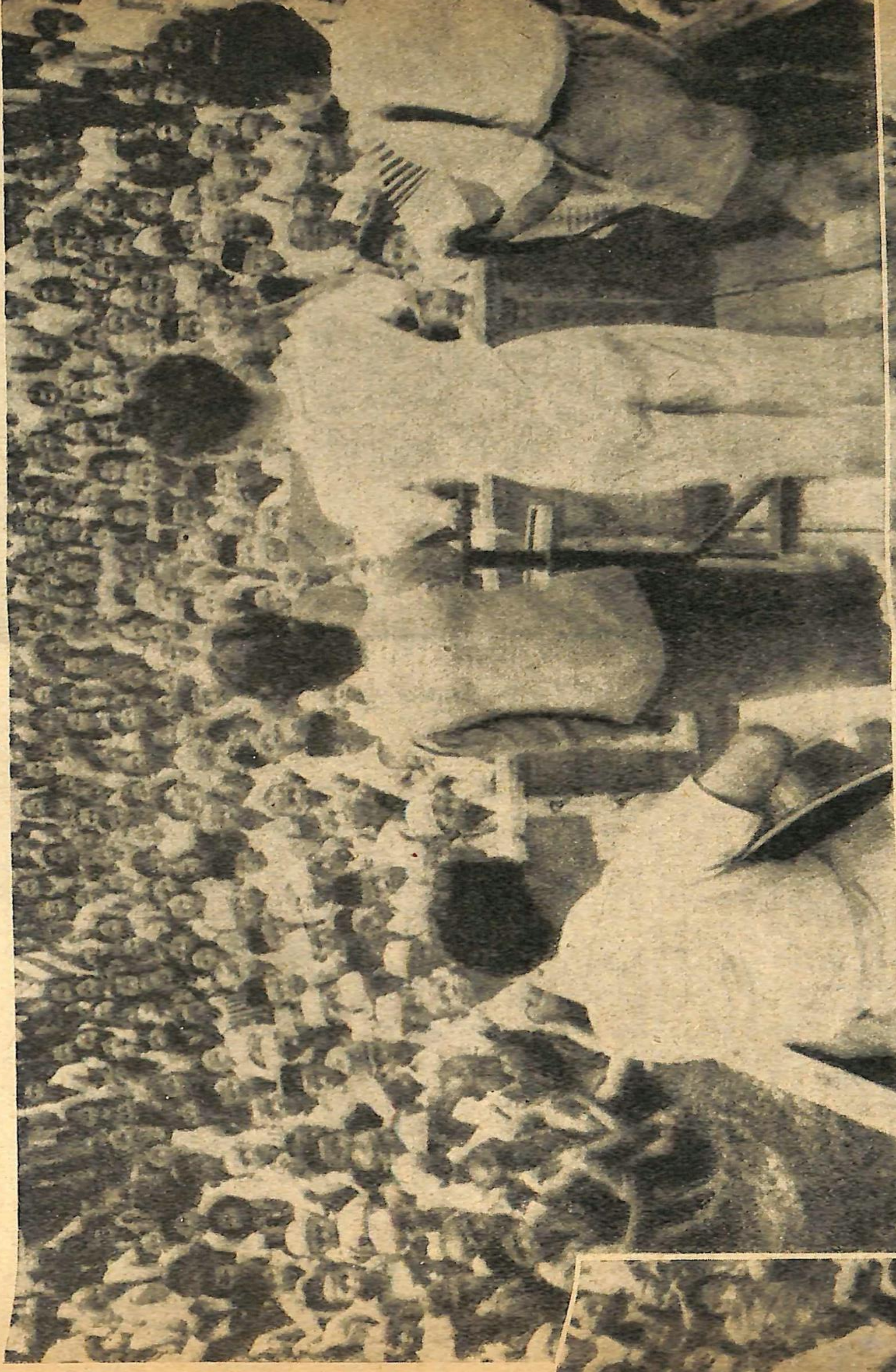
Japansche vergif

Wat men maar niet genoeg herhalen kan in Nederland en in het buitenland, is het feit, dat wat in verschillende deelen van Indië gebeurt een rechtstreeksch gevolg van den oorlog is en wel met name van drie- en een-half jaar doortrapt-listige Japansche haatpropaganda. Natuurlijk doet men, dat zeggend, aan het reële en gezonde, natuurlijke *nationalisme* niets tekort. Het *nationalisme* van Indonesische volken is even vanzelfsprekend als onze eigen vaderlandsche liefde. Maar dat *nationalisme* heeft niet uitstaande met de vlagen van terreur en extremisme, die in Indië zijn opgestoken. Het gezonde *nationalisme* wil een harmonische ontwikkeling van het eigen volk; het ziet die mogelijk in samenwerking van alle. Het door de Japanners aangestookte extremisme ziet niets, ziet maar een vuurgloed van haat en waar het oppermachtig heerscht verteert het met zijn boozen gloed alle goede krachten. Waar het in Indië om gaat is: zal dit terrorisme te beteugelen zijn nu de virulente wandaden der extremistenvrijwel een sanctie krijgen in de even virulente propaganda der communisten? Daar gaat het om: als er overeenstemming is met redelijker groepen, zal het dan mogelijk zijn deze beslissingen door te zetten ondanks het militairisch streven van door jarenlange propaganda misleide en opgeruide extremistenvrijwel? Men vindt op deze pagina's eenig foto

materiaal, dat deze allesbeheerschende vraag scherp illustreert. Die vraag: hoe zal men, als er eens overeenstemming kwam, het misleide, opgeruide, opgezweepte deel der jeugd tot kalmte bezweren?

De foto's op deze pagina's zijn ontleend aan een nummer van medio 1944 van de „Djawa Baroe". Dat was een te Batavia verschijnend geïllustreerd tijdschrift, waarin foto-bijchriften en artikelen in het Maleisch en in het Japansch verschenen. Zij brengen een reizend krontjong-gezelschap in beeld, dat — bestaande uit een paar Javanen, Soendaneezen en Sumatranen, met twee dames, voor het Kantor Besar Poesat Keboedajaan door heel Java trok. Met liedjes, harmonica, gitaar en banjo; met grollen en grappen; met verhalen van den clown Semar, met spot en imitaties en natuurlijk met verklarende toespraken trok dit gezelschap rond. En ieder liedje, elke grol en elke grap was propaganda. Tegen de Nederlanders, tegen de Geallieeerden, voor de Japanners. En de Javanen kwamen er bij duizenden

op af, de ouderen niet, maar wel de kinderen. U ziet ze op bijgaande foto's bij honderden — die kinderen zoo van af tien jaar en ze hebben al gehoorzaam de kleine vuisten opgestoken.... Zoo ging men het land rond. Met harmonica en ronzebons, met spot en smaad en hoon. En de grappen waren maar zeer primitief, en de liedjes zonder veel klank. Maar voor die duizenden kleine luisteraars in elke desa waren zij zéér begrijpelijk, die grappen en die liedjes, en voor hen allen waren zij het gemeenste vergif. Zoo trok men rond, terwijl de Nederlanders in de kampen zaten en terwijl Japan aloverwinnend scheen. En drie-en-een-half jaar hadden zij vrij spel, en predikten vrijelijk de haat en zij spraken de taal, die het volk verstond. Zij gingen tot de kinderen in een taal, die de kinderen verstonden. Met grappen en met spot, met banjo en muziek. Zoo trokken zij rond, de predikers van de haat in Japanschen dienst, en zij deden hun werk en men kan maar niet zeggen, dat zij er niet in geslaagd zijn....

De Javanen in Suriname

Het is buiten kijf, dat het voor vele goed willende Nederlanders buitengewoon moeilijk is zich een oordeel te vormen over ons bestuur en beheer in de tropen. Tegenover ongetwijfeld heldere en duidelijke betoogen van ervaren tropenkenners, ook buitenlandsche, ten gunste van onze bestuursopvatting, staat een listige ondermijnende en afbrekende propaganda van „Indonesisch-nationalistische” zijde.

Nu is er inderdaad in onze Oost een grensstreep getrokken tusschen „Europeanen” en „niet-Europeanen”, de vreemde Oosterlingen nog daargelaten. Met als gevolg „Europeesche” en „niet-Europeesche” scholen, „Europeesche” en „niet-Europeesche” compagnieën, „met Europeanen gelijkgestelden”, „staatsblad-Europeanen” en nog wonderlijker complicaties. Als een dezer laatste kan zeker wel gelden, dat iedere Japanner, van af zijn aankomst op Java de rechten van „Europeaan” had, terwijl de honderdduizenden inheemsche Chineezers het nimmer zoover konden brengen, tenzij bij speciaal toegelicht verzoekschrift. Een tegenstelling tusschen Europeanen en Indo-Europeanen is gelukkig nooit gemaakt, evenmin tusschen deze laatsten en Nederlanders. Dit in tegenstelling met hetgeen men ook nu nog ziet in Engeland, Amerika en Engelsche en Amerikaanse koloniën, Australië inbegrepen, waar alle „coloured people” een trap lager op den maatschappelijken ladder wordt geduwd en... gehouden.

Maar nu de groote vraag: hoe gedragen de verschillende rassen zich bij gelijke rechten voor de wet en gelijke omstandigheden en oeconomische mogelijkheden? Hoe gedraagt zich speciaal de Ned. Indiër, in de praktijk vooral de Javaan, wanneer hij in een tropisch land woont, waar alle rassen gelijke rechten hebben en gelijk en voldoende onderwijs voor alle kinderen aanwezig is? Jammer genoeg zullen de meeste Nederlanders dit niet weten en de meeste „Indonesiërs” doen alsof zij het niet weten. Want deze vraag is reeds lang beantwoord op *Nederlandsch* gebied, nl. in Suriname.

In dit land wonen onder Nederlandsche vlag tezamen ruim 60.000 negers en hun afstammelingen samengevat onder den naam Creolen; iets meer dan 40.000 Hindoes (Br. Indiërs), iets minder dan 40.000 Javanen; 3000 Chineezers; eenige duizenden Portugeesche en Ned. Israëlieten, afstammelingen van Hollandsche boeren en in Nederland geborenen. De in Suriname, dat grooter is dan Java, ten getale van resp. 20.000 en 2000 levende boschnegers en Indianen laten wij hier verder buiten beschouwing.

Het samenwonen van al deze bevolkingsgroepen heeft nu ruim 50 jaren geduurd, lang genoeg om eenige conclusie te trekken. De Aziaten kwamen allereerst als landbouwer z.g.n. contract-koelie, later als vrije arbeiders, en behoorden dus oorspronkelijk tot de onderste lagen in geestelijk en materieel opzicht. Ook het grootste deel der Creolen behoort tot de armere standen. Voor allen is hetzelfde Nederlandsche onderwijs beschikbaar geweest in openbare en bijzondere scholen als lager en middelbaar onderwijs en dat op de geneeskundige school. En wat zien wij nu aan het eind van die 50 jaren, in aanmerking genomen, dat de rechten en plichten voor allen gelijk zijn?

1. Dat van de Chineezers zich niemand meer op het land bevindt. Allen hebben zich in „zaken” begeven, beoefenen handel, hebben winkels, bevinden zich als onderwijzer, politiebeampte,

klerk enz. in gouvernementdienst, oefenen na het aflopen der geneesk. school het ambt van geneesheer uit, kortom geen betrekking is voor hen onbereikbaar gebleken. De groep geniet matige welvaart en heeft goede en betrouwbare burgers aan het land gegeven.

2. Dat de Hindoes *) voor een deel als kleine landbouwers en veehouders op het land zijn gebleven, voor een deel in de stad zijn gevestigd als handelaars, winkeliers, bioscopen- en leenbankeigenaars eenerzijds, anderzijds in alle gouvernementdiensten vele en daaronder belangrijke betrekkingen hebben weten te bezetten. Velen hebben het diploma van geneesheer verworven en verschillende Br. Ind. zoowel als Chinese Surinamers hebben in Nederland hun studie voltooid.

door Dr P. COOL

3. Dat de oorspronkelijk talrijkste Creoolsche bevolkingsgroep in beide vorige groepen, vooral aan de Hindoegroep, wel wat plaatsen heeft moeten inruimen, spreekt vanzelf. Maar als vaklieden op allerlei gebied, als boscharbeiders en gouddelvers behielden zij hun plaats, terwijl zij met hun goede kennis van het Nederlandsch belangrijke plaatsen in het ambtenarenkorps bezetten. Hun aandeel in de welvaart is echter zeer matig. In handel en landbouw hebben zij weinig aandeel, terwijl in het bijzonder de Hindoe er door spaarzaamheid handelsinzicht en juiste keuze van geldbelegging in geslaagd is, in geldelijk opzicht een voor Suriname zeer grooten welstand te geraken, ten nadeele van vele anderen, o.a. van de afstammelingen der Hollandsche boeren, die met hun vee en groentebedrijf tegen den geringen Aziatischen levensstandaard niet opgewassen bleken.

4. Dat ten slotte de Ned. Indiërs, in hoofdzaak Javanen, bij alle gelijke gelegenheid tot ontwikkeling en „armslag” in den loop der 50 jaren volkomen op hetzelfde peil zijn gebleven en met een heel enkele uitzondering niets en volstrekt niets meer hebben bereikt dan een eenvoudig landbouwersbestaan buiten, en een scharrelaarsbestaan in de stad.

Men vindt hen in geen enkele verantwoordelijke betrekking in den handel, noch in den winkelstand, evenmin onder de onderwijzers, verplegers, laat staan doktoren. Onder de Jav. vrouwen vindt men bijna geen verpleegsters of vroedvrouwen (op één uitzondering na), betrekkingen die bij Creoolsche en Hindoemeisjes zoo geliefd zijn.

Toch is deze Javaansche bevolkingsgroep rustig en tevreden en onder verstandig bestuur gelukkig met de bescheiden welvaart die zij geniet. Dit in tegenstelling met den gemiddelden Br. Indiër, die actief en werkzaam is maar voor het bestuur uiterst lastig kan zijn door eindeloze vorderingen en eischen, onderling en tegen het gouvernement.

Want, men versta mij goed. Als ik betoog, dat de Ned. Ind. weinig of niets heeft bereikt in dezelfde omstandigheden, waarin de Chinees en Br. Ind. tot betere positie en zelfs tot welvaart is gekomen, dan wil dit niet zeggen, dat de Javaan als mensch, zelfs als intellectueel persoon, lager staat dan de beide anderen. Geenszins, misschien staat hij hooger, in ieder geval is hij anders. Hij mist in Suriname in het algemeen den drang en de eigenschappen tot leiding geven en beheeren, heeft liever minder winst met dan ook minder „soesah”, leeft liever in lagere regionen, dan de verantwoordelijkheid der hoogere te zoeken of zelfs te willen dragen.

Moge nu en dan gepropageerd zijn, dat de Inheemsche in Oost-Indië in doorsnee niet zooveel heeft kunnen bereiken als hij wilde door handhaving der z.g.n. koloniale verhoudingen, welnu, in de „kolonie Suriname”, nog steeds door de bevolking gaarne aldus genoemd, is volle en volledige vrijheid voor ieder.

Maar duidelijk is uit bovenstaande wel gebleken, dat in den Javaan in Suriname niet de drang leeft tot hoogere positie of meerdere welvaart, die steeds werkt in de beide andere Aziatische groepen, welke drang deze laatsten spoediger en dit volkomen verdiend, zal leiden tot oeconomische onafhankelijkheid. Alleen dan kan de politieke onafhankelijkheid volgen. Begint men met deze laatste te vestigen zonder dat bij de betrokkenen het vermogen tot oeconomische zelfstandigheid bestaat, dan bouwt men op los zand, met als gevolg dat het geheele poli-

Verwaarloosd, vervallen, vuil-groen geverfd en ontsierd door allerlei leuzen, is het Hotel des Galeries te Batavia, waar de oorlogscorrespondenten wonen.

tieke gebouw binnen korten tijd ineens stort. Ten slotte eerlijkheidshalve de opmerking, dat de bovengenoemde beschouwing in hoofdzaak Javanen geldt, aangezien juist deze indertijd naar Suriname zijn geëmigreerd, en tot medio 1940 nog daarheen werden verscheept. Voor Timoreezen, Menadoneezen en vooral voor Ambonneezen zou een andere maatstaf moeten worden gebruikt, zooals ook hun opvoeding en ontwikkeling een andere is, en hun aard geheel afwijkt van de bewoners van het midden en westen van den Archipel. Maar hun aantal zinkt in het niet bij de millioenen-massa van Java en Sumatra, en zal bij den opbouw van den Indonesischen Heilstaat geen rol van betekenis kunnen spelen. Vandaar dat ik meende, dat een beschouwing van de Aziatische bevolkingsgroepen gedurende de laatst verlopen halve eeuw in Suriname dankbare gegevens kan opleveren ten opzichte van toekomstmogelijkheden in Ned. Oost Indië. **)

*) Met „Hindoes” wordt niet bedoeld de godsdienstige richting, maar „hindostani”, waartoe dus ook Mohammedanen behooren.

**) Het volgende uit een pas ontvangen brief: „Vele Suri-naamsche geneesheeren gingen naar Indië, Curaçao, enz.: Treurniet, Schungel, Wekker, Ho Ka Joe zijn als off. v. gezondheid naar Indië. Jong Bau, Ramat Ali zijn nog steeds hier off. van gezondheid. Bij de petroleum-industrie op Curaçao werken ongeveer 5 Surinamers als dokter. Op Aruba werkt nu dr. S. in plaats van Tjin Sie Fat, die op weg naar Holland is.

Boeken over Indië

S. Hettinga: *De „Republiek Indonesia”*.
A. W. Sijthoff's Uitg. Mij., Leiden, 1946.

Een knappe brochure. Te knapper, omdat de auteur, jong bestuursambtenaar, er in slaagt ondanks wonderlijke vergissingen in den aanhef toch tot zeer stevige conclusies te komen.

Vergissing: er zou inzake Indië „drieërlei houding” mogelijk zijn, en dan hoort men van een groep, die in het algemeen een conservatieve politiek verdedigde, en van een tweede groep, de links-radicalen Nederlanders, en tenslotte een derde strooming „waartoe een groot deel van de Nederlandsche geestelijke élite van Indië zich rekende te behooren”. Wat dat is? „Wij bedoelen”, aldus de schrijver, „de politieke vereniging De Stuw”. Welnu — men moet toch over dit nog jonge verleden wel zeer merkwaardig zijn voorgelicht, zoo men de aanwezigheid veronderstelt van een „strooming”, waartoe „een groot deel der geestelijke élite van Indië” zou behoord hebben, en dat zou dan de groep van „De Stuw” geweest zijn. Haar kenmerk was juist — dat zij géén „strooming” vormde; en dat zij met de levende samenleving van Indië maar zeer gering contact had. Ook waren er groepen, die de schrijver niet noemt. Ondanks deze en andere misverstanden komt de heer Hettinga tot duidelijke uitspraken:

„Wanneer onderhandelen vruchteloos blijkt, zullen het vooral Nederlandsche troepen moeten zijn, die de taak van militair optreden vervullen; niet om het Indonesisch zelfstandigheidsstreven den kop in te drukken, maar om de voorwaarden te scheppen voor het functioneeren van den rechtsstaat in dit land”. En:

„Deze militaire operaties zijn gevaarlijk; het uitstellen ervan wanneer zij onvermijdelijk zijn is echter doodelijk”. Tenslotte:

„De republiek erkennen betekent Indië en zijn bevolking prijsgeven aan terreur, moord, hongersnood en anarchie”.

„Zeven lichten over Indië”.

Uitg. Stichting Indië in Nood. Den Haag, 1946.

Er brandden al „zes kaarsen voor Indië”, nu worden „zeven lichten over Indië” ontstoken — helaas blijft de situatie in Indië desondanks duister en vol kwade kansen.

Behalve deze uitgave van de Stichting „Indië in Nood” (Andries Bickerweg 5, Den Haag), verschenen nog: een „Kort overzicht van feiten en standpunten in Ned.-Indië” en „Wat iedereen weten moet met betrekking tot het Indonesische probleem”, door D. W. N. de Boer.

En zoo gaat het leven voort. . . Onlusten en opstanden, revoluties en gevechten, bezetting en bevrijding . . . maar in het stroomend water van duizenden rivieren spelen millioenen Inheemsche vrouwen de wasch.

Rust niet, voor hij „ja” zegt!

Als U dit blad ter lezing heeft gegeven aan een vriend, een buurman of een kennis — proefnummers bij de Secretariaten — laat hem dan niet met rust! Uw rustig woord van toelichting kan hem op weg helpen naar het lidmaatschap van „Oost en West”.

Meer dan duizend nieuwe leden sinds het nieuwe jaar begon!

Zeer verheugend — maar niet genoeg.

Het is nu de tijd om allen op te wekken tot het lidmaatschap. Hoe groter het aantal leden, hoe sterker de vereniging, en hoe groter het werk, dat de Koninklijke Vereeniging „Oost en West” verrichten kan.

Daarom :

rust niet, voor Uw vriend, Uw kennis of Uw buurman „ja” zegt!

In Memoriam CORNELIS SITSEN

De Afdeling Bergen op Zoom heeft een groot en ernstig verlies geleden door het plotseling heengaan op Vrijdag 22 Februari 1946 van den Heer C. Sitsen, ouderen broeder van wijlen den in Indië bekenden Ir. Piet Sitsen.

Mede-oprichter der afdeling, zat hij sinds 1929 voortdurend in het bestuur, eerst als secretaris, later als gewoon bestuurslid, toen zijn werkkraft ook elders opgeëischt werd.

Was hij de man, die op Java zijn talenten had ontplooid, hier ter stede toonde hij, dat Indië hem nog steeds na aan het hart lag.

Wij verliezen in hem een trouw, oprecht vriend, die opviel door zijn heldere adviezen. De herinnering aan Cornelis Sitsen zal bij ons steeds levendig blijven.

HET AFDEELINGSBESTUUR.

Tijdschriften voor Indië

Het Hoofdbestuur van het Ned. Rode Kruis doet een beroep op U ten behoeve van Uw land- en rijksgenooten in Indië en Thailand, die dringend behoefte hebben aan recente lectuur.

Helpt hen door een abonnement op dit blad af te sluiten, ten name van de afd. BARK, Hoofdbestuur van het Ned. Rode Kruis, dat voor onmiddellijke doorzending zorgt.

ABONNEERT U OP

Indisch Jeugd Centrum

„Naar ruimer horizon”

Officieel Orgaan van de Vereeniging
„Indisch Jeugd Centrum”.

EEN BLAD VOOR
DE RIJPERE JEUGD

Na verschijning van het eerste nummer schreef de Rector van een Gymnasium:
„Ik betreur slechts één ding, dat dit tijdschrift niet reeds jaren eerder is verschenen”

Jaarabonnement f 5.—

bij vooruitbetaling, te storten bij de
Nederl. Handel-Maatschappij N.V.,
Bijkant. Minervaplein, Amsterdam-Z.

Administratie:
RAPHAELPLEIN 17, AMSTERDAM-Z
Telefoon 99014

kunstkalendar oost en west

Deze prachtige
driekleurendruk kalender is
nog te bestellen bij de

Schefferdrukkerij

Wijnstraat 47, Dordrecht
Postrekening 2456

Prijs f 2.50, franco huis
Afmeting 32 x 45 cm

Groote duidelijke cijfers

De reproducties zijn
naar olieverf schilder-
stukken van
v. Meeteren Brouwer
en geven
afbeeldingen van:

JAVA
CURAÇAO
sawahs op java
ossenkar
school suriname
strand java

Alom in den boekhandel verkrijgbaar:

Tyll Westerlingk.

Het Indische Dagboek van Dr Peter Fabrizious

Het leven van een Europeaan, die land en volk van Indië leerde liefhebben. Een fijngevoelige romantische geschiedenis, psychologisch volkomen verantwoord.

Prijs gebonden f 3.25.

UITGEVERIJ W. VAN HOEVE, DEVENTER

Rotterdamsche Bankvereeniging

Een sterke schakel
in het Binnen- en Buitenlandsch
Betalingsverkeer

193 Vestigingen in Nederland

Restaurant

SAUR

Annex

Oester- en Snackbar

Lange Voorhout 51 Den Haag,
Telefoon 116020

DE NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

(DEVIEZENBANK)

UW RAADSMAN EN BANKIER

HOOFDKANTOOR: AMSTERDAM, VIJZELSTRAAT 32
70 Kantoren in Nederland

MESKER

PARKSTRAAT 10 - DEN HAAG

WONINGINRICHTING
BINNENHUISARCHITECTUUR

N.V.
ROTTERDAMSCH LLOYD

W. J. Innemee & Zonen n.v.

Den Haag
Denneweg 71-73
Telefoon 115940*

•
Haarlem
Kinderhuisvest 29-33
Telefoon 10441

**Begravenis
Transport
Crematie**

Bankierskantoor M. de Jong & Zn.

Directeuren:

Dr. JOS. JANSSENS, Drs. H. C. DE LINT

MOLENSTRAAT 15a,
DEN HAAG

Aan de Leden

Berg dit blad niet op, werp het niet weg, doch geef het aan vrienden en kennissen ter lezing. Indien U aan vrienden en anderen een exemplaar ter kennisname wil zenden, gelieve U dit op te geven aan het Hoofdbestuur Den Haag, gratis toezending volgt.

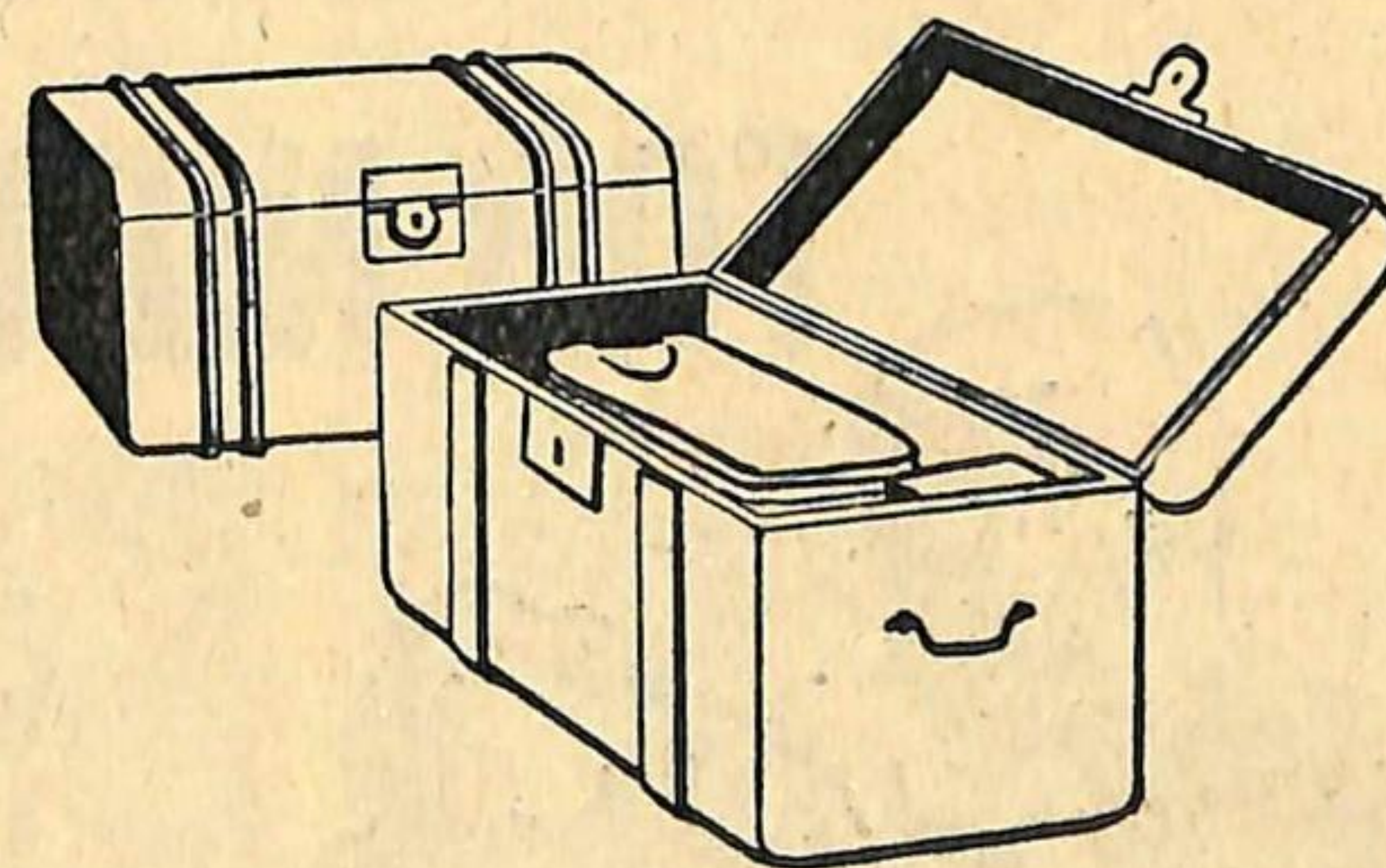
Eet

Ten Hoeve's

Roggebrood

Heerengracht 22, Waldeck Pymontkade 2E
DEN HAAG

v. Meursstraat 10a, ROTTERDAM

Uw Indische uitrusting is gereed

Aan alles heeft U gedacht

Zonder een levensverzekeringpolis is Uw uitrusting echter niet compleet. Laat U eens inlichten door de Maatschappij, die in de Indische Verzekeringwereld de belangrijkste plaats inneemt:

ROELF BOEKEMA

PRINSESTRAAT 60,
hoek Juffrouw Idastraat
's-GRAVENHAGE

**POSTZEGELS
VEILINGEN**

AANKOOP - VERKOOP
KEURING - TAXATIES

H. B. LOHMAN & ZOON

Juweliers

PLAATS 5 - DEN HAAG
Telefoon 113442

INKOOP

van juweelen,
gouden en zilveren werken
Sportprijzen

N.V. LEVENSVZERKERING MIJ.

NILLMIJ VAN 1859

Paleisstraat 9, Telef. 117240, Den Haag

NEDERL. STOOMVAART MAATSCHAPPIJ

„OCEAAN”, N.V.

Directie: Prins Hendrikkade 159,
AMSTERDAM

HOLLAND

OOST-INDIË

Vice versa

VOOR POSTZEGELS
ENGELKAMP!

AANKOOP
VERKOOP
VEILINGEN

THEO ENGELKAMP, Den Haag
Lange Poten 7a
Telefoon 113853

„Bagatelle”

PASSAGE 61 - DEN HAAG
Telefoon Café 114047
Telefoon Dir. 180788

Café-Concert

RESTAURANT 1e ETAGE

't Goude Hooft

Groenmarkt, Den Haag

TAVERNE - RESTAURANT

alwaar de keuken op zeer
bijzondere wijze wordt verzorgd

TOB NIET met een moeilijk kind!

Iedereen kan moeilijkheden bij de opvoeding van zijn kind ondervinden. U hoeft daar niet mee te tobben. Dalmeijer's Cursus „Practische Opvoedkunde” helpt U bij alle moeilijkheden. Hierbij is de vorming tot persoonlijkheid

no. 1. Door een harmonische ontwikkeling der persoonlijkheid worden alle moeilijkheden als vanzelf overwonnen. U bent als ouder verplicht Uw kind sterk voor de toekomst te maken. Vult daarom direct onderstaanden *bon* in.

Cursist 105117 schrijft: „Uw zeer voortreffelijke cursus leverde al verschillende keeren bij dagelijksch voor-

komende moeilijkheden bij de kinderopvoeding goede resultaten op.”

Een Leerares schrijft: „Geen enkele keer heb ik behoeven te straffen of me boos te maken, hoewel de verhouding in het begin haast niet uit te houden was. Het slot was, dat ze mij bloemen stuurden, hetgeen nog nooit gebeurde. Deze overwinning heeft mij veel voldoening gegeven.”

Een Onderwijzer schrijft: „Door Uw cursus zijn mij verschillende tekorten openbaar geworden. Dat noem ik een groot voordeel, want wanneer men eenmaal zoover is die in te zien, is de weg tot vervolmaking meestal wel te vinden, inzonderheid wanneer men de aanwijzingen van Uw cursus volgt. Mijn menschenkennis is toegenomen.”

BON

(langs deze lijn afsnijpen a.u.b.)

Zendt mij kosteloos uitgebreide inlichtingen over Uw cursus „Practische Opvoedkunde”

NAAM _____
STRAAT _____
ADRES _____

No. _____

(invullen in drukletters a.u.b.)

Na invulling opzenden met 15 ct. aan postzegels, aan: Dalmeijer's Cursussen, Afd. O. W. 040 Koninginneweg 182, Amsterdam-Z. U kunt ook per brief schrijven, als U dit blad niet wilt beschadigen